

שכירת פועלים

Week Three

מנהג וותיקין

מרדכי ב"מ שס"ו

אגרת משה ח"ד ע"ב

Hiring workers without negotiating their wages

טור חו"מ של"א

קצות של"א ב

Employer and employee are from different places with different Minhagim/pay scales

ירושלמי ב"מ

אגרת משה ח"ז נ"ז

THE
NIGHT SEDER
BAIS MEDRASH
TAILORED TO FIT YOUR SCHEDULE AND YOUR NEEDS

מנהג וותיקין מרדכי ב"מ שס"ו

שסו [דף פג ע"א] השוכר את הפועלים [*כו']. שנינו עלה דמתני' °צירושלי המנהג
מצטל ההלכה וכ' בספר א"ז כגון שהוא מנהג קצוץ ע"פ חכמי
המקום כדאמרינן זמס' (*סוטה) [*סופרים] שאין הלכה נקבעת אלא עד שיהא

כג בבא מציעא תלמוד בבלי עמוד מס 859ה'ודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

מנהג וזהו שאמר מנהג מצטל ההלכה. פירוש מנהג ותיקין ג' אצל מנהג שאין
לו ראייה מן התורה אינו אלא כטועה צשיקול הדעת וכמה מנהגים גרועים דלא
אזלינן צתרייהו כדמפרש ר"ת צצ"צ גצי הכל כמנהג המדינה גצי גויל וגזית עי'
פ' הכונס ופ' ח"ה:

כג בבא מציעא תלמוד בבלי עמוד מס 859ה'ודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

אגרת משה ח"ד ע"ב

אגרות חושן משפט משה קבנ

ובדבר תירוצי כתריה על הרמב"ם לחלק בין מוֹזֵק לפרשע דרך מדין שמירה הוי פשיעה מוֹזֵק הוא נכון ועוד חזון למועד (ועיי' בס' ש"ה בנה"מ ובנחלת צבי).

ידידו.

משה פיינשטיין

סימן עב

בשוכר שאינו רוצה לצאת משום שכן הוא דין המדינה והמשכיר צריך הבית לעצמו

כ"א אד"ש תשי"ז.

מע"כ ידידי הרב הגאון הצדיק מהר"ר שלום יחזקאל שרגא רובין האלבערשטאם שליט"א האדמו"ר מציעשנאו.

הנה מה שהתאריך כתריה בענין דינא דמלכותא קשה לכתוב בענינים אלו משני טעמים חדא מטעם שכתב בשו"ת השיב משה שהביא כתריה שיש מבוכה רבה בין הפוסקים וסתירות רבות וצריך לזה עיון חמ"ן רב אולי יעזור ה' להבין לאסוקי להלכה וכ"ש לקטני ערך כמוני. ועוד מטעם שבל יתראה ח"ו שאנו מקטינים כבוד המלוכה דמדינתנו בפה אשר אנחנו מחויבים להכיר להם טובה על החסד שעושים עמנו ועם כל אחבנ"י שבמדינה הזאת ואנחנו מברכים אותם ומתפללים להשי"ת בכל עת ושעה לשלום המדינה ונשיאיה ושריה כאשר נצטוונו. ולכן אין רצוני לכתוב ולדון בזה. וגם אין להוסיף על דברי כתריה כי שפיר כתב בעצם הענין.

אבל לע"ד בעובדא זו דעשו מדינא דמלכותא שהמשכיר אינו יכול להוציא את השוכר אף אחר שכלתה זמנו כל זמן שרוצה לדור שם. אין הנדון כאן מצד דינא דמלכותא אלא לאלו ששכרו קודם שנעשה הדין שאז היתה השכירות בסתם רק להזמן שהתנו והיה רשאי המשכיר להוציא והיינו צריכין לדון אם יש בזה דין דינא דמלכותא דינא. אבל לאלו ששכרו אחר שכבר נעשה הדין מהמלכות ולא התנו בפירוש ששכיבא הזמן יהיה מחוייב לצאת אלא סתם הוי כהתנו שאדעתא דדין המלכות השכיר לו והשטר שעשו על שתי שנים הוא רק שלא יוכל השוכר לצאת קודם השתי שנים משום שעל השוכר לא עשו המלכות שום דין והוצרך המשכיר לעשות שטר שלא יוכל לצאת. וכן הוא שלא המשכיר

לרבות בדמיה אף כשינתנו המלכות רשות להוסיף. וכן שלא יוכל המשכיר להוציא קודם שתי שנים אף אם המלכות תבטל את דינה. אבל באם יהיה עוד קיים דין המלכות הוי השכירות כהתנו שיהיה הזמן בפ"י דין המלכות שכל זמן שירצה השוכר לדור שם ידור. וא"כ הוא גם מדין התורה ממילא כבתוך הזמן.

והגע עצמך דהא ברור ופשוט שכל אלו הדינים התלויין במנהג המדינה כגון בב"מ דף פ"ג מקום שנתנו שלא להשכים ושלא להעריב אינו רשאי לכוסף במקום שנתנו לזון יזון לספק במתיקה יספק וכגון בדף ק"ג במקבל שדה מחברו מקום שנתנו לקצור יקצור לעקור יעקור לחרוש אחריו יחרוש וכדומה א"צ שיעשה המנהג ע"פ חכמי תורה וגם אף לא ע"פ יהודים דוקא דאף שהנהיגו זה הנכרים כגון שהם רוב תושבי העיר נמי הוא מדין התורה בסתמא כפי המנהג דאדעתא דמנהג העיר נחשב כהתנו בסתמא. וכן הוא בעניני מכירה מה הוא בכלל המכר שאף שאיבא דינים קבועים בפרקי המכירה בב"ב מה הוא בכלל המכירה מפורש ברמב"ם ס"פ כ"ו ממכירה ובש"ע חר"מ סי' רי"ח סעי' י"ט דהוא רק במקום שאין מנהג אבל במקום שיש מנהג תולכין אחר המנהג והטעם שבסתמא הוא כהתנו שהוא כהמנהג ולכן אין חלוק מי הם שהנהיגו דאף אם הנכרים שהם רוב תושבי העיר הנהיגו. נידון בדין התורה בסתמא כהמנהג.

איברא דבהג"א ר"פ הפועלים כתב והבא לשנות המנהג וטוען שהתנה בענין אחר ולא כמו שהמנהג נוהג עליו להביא ראיה וכגון שהוא מנהג קבוע ע"פ חכמי המקום. אבל ברור ופשוט שלא קאי על עצם דין דהכל כמנהג המדינה דבזה ודאי אין חלוק איך נעשה המנהג כיון דהטעם הוא שבסתמא נתכוננו תרוייהו אדעתא דמנהגא אין חלוק דבכל אופן שנעשה הוא בסתמא אדעתא דמנהגא. אלא קאי על מה שכתבו דאף בטוען המוחזק שהתנה בפירוש שלא כהמנהג אינו נאמן ועליו להביא ראיה דבזה סובר הג"א דהוא רק במנהג קבוע ע"פ חכמי המקום. ואף בזה כנראה שהפוסקים לא סברי כותיה דלא הוכירו זה לא הרמב"ם בפ"ה משלוחין ושותפין ה"ה ולא הסור וש"ע בסוף סי' ש"ל שכתבו דין זה באר"ס טוען למחצה ירדתי ובע"ה"ב אומר לשליש הורדתיו שזה שטען שלא כמנהג עליו להביא ראיה שפסקו כר' נחמן בב"מ דף ק"י והוא גם דינא דהירושלמי בריש הפועלים שא"ר הושעיה המנהג מבטל את ההלכה א"ר אימי כל המוציא מחברו עליו הראיה חוץ מזו ולא הוכירו שדוקא שהוקבע המנהג ע"פ חכמי המקום אלמא שאף לענין נאמנות אין חלוק ע"י מי נעשה

כפר אגרות חושן משפט משה

פימן עג

בהשכיר חנות זה ואינו יכול ליתן זה אלא אחרת טובה כוז

אחד שיש לו חנויות אחדות והשכיר לחברו חנות זה ואינו יכול ליתן לו אותה החנות מחמת שכבר נתנה במתנה לבנו ובנו מכרה לאחר וכשנודע להשוכר ג"כ לא מיחה אף שידע שיתן לו המשכיר חנות אחרת ואחר זמן רב טען השוכר שכיון שאין יכול ליתן לו אותה החנות בסלה השכירות ועדין לא נכנס בהחנות. ודנתי שאם המשכיר נתן לו חנות טובה כוז שהשכיר לו אינו יכול לבטל השכירות וראיה מדברי המרדכי ריש ב"ב ס' תע"ב דרק כשכבר דר שם אינו יכול לכופו לצאת מחמת טענת לא טריחנא שמוזה הוכיח המרדכי דין זה. אבל בלא טענה יכול ליתן לו בית כזה ששכר כגון קודם שנכנס. ועיין בש"ך חו"מ ס' ש"ב סק"ה שדין זה דהמרדכי הוא בבית זה. ואף אם נימא דלא כהש"ך מ"מ בעובדא זו שנודע ולא מיחה דאי יכול ליתן לו חנות אחרת דהוא כנדרצה גם בהשניה.

וכשהצעתי לפני אבא מארי הגאון וצללה"ה הראיה לי שהקצוה"ח ס' ש"ב חק"ז חולק על הש"ך וטובר דאינו יכול ליתן לו אחד בשכר בית זה אף יפה ממנו. ועיין בס' שי"א דהיכא שמצא הקפידא מקום לנוח יכול שלא לקבל אחרת. אך בעובדא זו לא היה קפידא בעצם רק מחמת שהיה יכול להשיג אח"כ אצל אחר בזול חה לא נחשב קפידא כיון דאין לו הפסד. ועיין בסוף ב"מ בחדושי רעק"א שסובר כן ופליג על קצוה"ח והובא בפ"ת ס' שי"א סק"א והביא ראיה לזה. ואחי החריף הגאון ר' מרדכי זצ"ל שהיה ג"כ אז פקפק בראיתו. ודעת אי"א הגאון איני זוכר היטב.

ובדעת הש"ך צ"ע שבס' שי"א סק"א משמע שסובר כהקצוה"ח וממה שמפרש דברי המרדכי בבית זה מוכח דלא כקצוה"ח.

עוד טען השוכר שרוצה להשכירו לאחרים והמשכיר רצה לעכבו. ודנתי שיכול להשכירו לאחרים ואף שהקדים לו השוכר את השכר כדאיתא בס' ש"ס סעי' א' ועיי"ש בקצוה"ח סק"ב.

משה פיינשטיין

המנהג דלא כהג"א. אבל במחלים שלא התנו כלום גם הג"א יודה שבכל אופן הוא כהמנהג.

וטעם חלוק הג"א לענין הכחשה נראה דסובר דאין להחשיב מהאומדנא כמו נגד עדים אלא כשיש עולה כמה שמתנים נגד המנהג דהוא שייך רק כשנעשה ע"פ חכמי המקום שודאי ראו כזה צורך ותקון ישר להעיר שאז איכא אומדנא שלא התנו נגד המנהג אבל בנהגו שלא ע"פ חכם שאפשר שלא היה תקון ישר אלא געשה באלמות מאלו שהיה טוב לפניהם להנהיג כן אף שהוא רע לאחריו אין כאן אומדנא שלא ירצו להתנות נגד המנהג ולכן אין להוציא מהמחוק. ונצטרך לדחוק לדידיה הא דאריס ובע"ה נמי שחכמי הדור הנהיגו שיתנו מחצה לאריס ולכן כל הפוסקים חולקים עליו שלא מסתבר שיהיה מנהג זה מאוהה תקון אך שמי"מ כיון שהנהיגו למחצה אינו נאמן לר' נחמן אף במיגו וגם ר' יהודה לא פליג אלא משום המיגו. ועיין בש"ך בדיני מיגו דין ב' שאיכא ראיה מפאה פ"ח מ"ג שאינו נאמן במיגו נגד מנהג מהא שאין העני נאמן במיגו לומר שניתן לו קמח מעשר עני ופשוט שלא היתה תקנה ומנהג מחכמי המדינה שלא ליתן קמח מעשר עני אלא שכן נהגו מעצמן ומ"מ סובר דלא נאמן במיגו. ואף שנתן הש"ך טעם טוב לתרץ מה שר' יהודה סובר באריס דבע"ה נאמן במיגו מ"מ מסיק שלדינא הוא כר"נ. עכ"פ הוא ראיה שאף מנהג דמעצמן נמי אינו נאמן דלא כהג"א.

ולכן ודאי לא גרע דין המלכות ממנהג שבסתמא הוא כהתנו אדעתא דדין המלכות וכ"ש שכן נוהגין כדין המדינה ונמצא שגם המנהג כן ונחשב זה ממילא כבתוך הזמן. ובתוך הזמן הא אין יכול המשכיר להוציאו אף בנפל הבית של המשכיר שצריך לעצמו כדאיפסק בס' ש"ב סעי' י"א וכדעת רוב הפוסקים דלא כחוס' ב"מ דף ק"ב. אך שמעתי שמדין המלכות שאם צריך המשכיר לעצמו יכול להוציאו וממילא יהיה זה גם מדין התורה דהוי כהתנו כן וצריך לחקור אצל יודעי דיניהם שהוא אדם כשר כי על השופט אין לסמוך שאין להם חזקת כשרות ואפשר שיעות בשוגג או במזיד.

ידידו.

משה פיינשטיין

Hiring workers without negotiating their wages

טור חו"מ של"א

למלאות לו חבית של מים ולצלוח לו דג ולהדליק את הנר אתר
שיבא לביתו : (ו) ואם אמר להם אני נותן לכם כאחד או שנים
מן העיר משמנין ביניהם ופרש"י שנותנין להם כמו שנותנין
לבינונים והרמ"ה ז"ל פירש מחשבין הגדול שבשכירות והקטן
שבשכירות ומה שביניהן נותן החצי כגון אם גדול בשש וקטן
בארבע נותן להם המש : ^{דברי יוסף} ^{אוצר החכמה}

ח"י"מ ב' יעקב בן אשר (בעל הטורים) עמוד מס 482 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

קצות של"א ב

ועיין נחם מנסה (פ"ע מהל' שכירות הל' ג') שהיה זה צ"ע.
וגראה דודאי כששוכר פועל צקתם ואינו מוזכר כלל לומר
לפי דמים ששוכרין בעיר א"כ אין לו אלא כפחות ואפילו
כמיעוט דזיילי וכמ"ש ריטב"א. אבל באומר כא' וכשנים מצני
העיר דנחית לשומא של בני העיר דעמו אשומא דבני העיר וה"ל
כאומר כדשיימי לכן דעמו אמיצוע וכמ"ש הרמב"ן והרשב"א.

אגרות משה ח"ז נ"ז

משה

חושן משפט

אגרות

רעה

אין רצוני שיחא פקדוני ביד אחר ושחאחר לא מזמן בשבועות, מאחר דאין מע"כ משועבד לו כלום דאינו אף ש"ח, והרי זהו מדת חסידות שכתב הרמב"ם שיחידע לביד וישכרו ממקצת דמיון מקום משום השבת אבדה לבעלים אע"פ שלא עשה כהוגן, ומסתבר דלאו דוקא דה"ה שיכול לשכור בעצמו מקום משומר ויקיים המדת חסידות ולענין עצם המכירה לא תחזיר שיצטרך ב"ד להמכירה אף לא סתם ג' אנשים כמא דבב"מ דף ל"ב ע"א, ואולי מפני שלא הורוהו אותו לבקש ב"ד כיון שעשה שלא כהוגן, לכן יכול גם מע"כ למכור בעצמו כפי הצורך לשכירות המקום ולהעברתם לשם, אבל טוב שיחיה למע"כ שני עדים בכמה מכר ויחתמו על שטר איך שראו שבסך זה מכר, וממילא יהיו בצדוק מע"כ שלשה דגם מע"כ אינו גוגע בזה למכור בוול וגם האמינו למע"כ והשלשה שצריך תא הוא לענין שיתנו ג' בקיאים בשומא וגם מע"כ תא הוא בקי בסומא זו.

ובדבר אם יכול מע"כ לדרוש ממנו שכר המקום על הזמן שהוא אצלו בהמחוסן עד עתה, הנה עד הזמן שבא בשנה העברה ואמר שיבא לקבלם ולא אמר לו מע"כ כלום בדבר שהי"ב לו שכירות בעד המקום שאינו יכול לתבוע דהוא כממילא וזמן שגילה דעתו שרצה שכר ודאי יכול לתבוע שהוא מומן כתיבת המכתב אלי או אם היה גילוי דעת אחר קדם, ועד זמן תהא מסופקני קצת אף שיותר גטסה שיכול לתבוע דהא כיון שיש בידו הסחורה שתפוס אאגריה ליכא מחילת אבל אף שהמקום אצל מע"כ הוא ביוקר מבמקום אחר לא יוכל לתבוע אלא כפי שמשלמין במקום אחר משומר כזה אבל אף שיכול לתבוע יצטרך מע"כ להמתין עד שיבא בעל הקופסאות ואין רשאי שימכור קופסאותיו לזה.

והגני ידיו מוקירו מחותנו,

משה פיינשטיין

סימן נז

שדכן ממקום אחד שעשה שדוך במקום אחר, ופועלים ממקום אחד שנשכרו למקום אחר

כ"ח תמוז תשל"ג

מע"כ ידידי וחביבי הרב תנאון וחזקיהו המפורסם כש"ת מחרי"ר רש"י שרגא רובין וזלבערשטאם שליט"א תאדמיר מציינאוו.

הנה השידוך שכל המעשים נעשו משדכן שבא"י בא"י שהוא בשכר פחות מכפי שנתגין ליתן באמריקא

שהוציאה דהא אינה שומר ואחרי שהוציאה הוא רק פשיעה ולא מו"ק בידים שאין לחייב לאינשי בעלמא שלא קבלו עליהם שמירת, ולומר שנעשית שומר אבדה אחרי שראתה שלא בא ליקח פירותיו שניכר שחשב שלא תוציאם לחוץ, לא מסתבר זה להרמ"א דאין טעם למסלוג בזה על הרמב"ם שסובר שהוא רק מדת חסידות, והוא מטעם דכיון דאין לטעות בזה אינו כלום לדינא מה שאחד טעה לחייבו בשמירה מדינא ויש לו דין אבדה מדעת, גם להרא"ש אין לומר שיסלוג על זה, לכן פ"י דהרא"ש סובר שיש הרבה שיטעו בזה ולכן כשרוצה לרצות מהבית לשוק צריך להודיע תחלה.

החמ"ע עצמו אינו מדייק וסובר דהרמב"ם סובר דמפדת חסידות צריך להודיע לב"ד שהם ישכרו פועלים גם להוציא מהבית אחר שישכרו מקום להביא שם הפירות, ומדינא סובר הרמב"ם דיכול להוציא לחוץ בעצמו בלא הודעה אף לב"ד, אבל תיכף כשהוציא את הפירות לשוק מחייב להודיע לבעל הפירות שיבא ויקח פירותיו מהשוק ואם לא הודיעו חייב בדכתב ורא"ש ולא פליגי דכוונת הרא"ש הוא להודיע אחר שהוציא ולא תחלה, וזהו מדינא וצריך לומר בטעמו דסובר דאף דמתחלה א"צ להודיע שמסליך לחוץ, הוא משום דכיון שהוא בעיר יש לו לחלות שידע שאפשר ישליך לחוץ ובדאי יבא בעצמו ולא יפסיד כלום, אבל אחר שהוציא לחוץ ורואה שלא בא הרי ניכר שהוא חשב שלא יוציא לחוץ נעשה זה אבדה דאינו סובר דבשביל שלא היה לו לטעות בזה יתחשב אבדה מדעת לא אליבא דהרמב"ם ולא אליבא דהרא"ש, שלכן אם לא יודיע לבעל הפירות יתחייב לשלם כשיפסד, זה נראה בבאור מחלקתם דרמ"א החמ"ע.

עכ"פ הוא דקא כשבעל הפירות הוא בעיר איכא שיטת הרמב"ם והמחבר דא"צ להודיע אליבא דהרמ"א לא מתחלה ולא אח"כ מדינא אלא ממדת חסידות, אבל כשאינו בעיר ודאי לכו"ע אסור לו להוציא לשוק, ולכן אף שמע"כ כיון שאמר לבעל הקופסאות שיבא ויקחם שאינו טוב אף ש"ח וגם יש להחשיב כהכניס קופסאותיו שלא ברשות בפה שהגיהם שלא ברשות, דלהרמב"ם והמחבר מכניס פירותיו שלא מדעתו הוא כדדן דעובדא דב"מ בהוצא איתתא דלעיל, מ"מ כיון שאינו בעיר אסור להוציאם לשוק, ובפרט שהוא בשנה העברה שלא השליכו לשוק אולי אף כשהוא בעיר צריך להודיע שהרי ראה שהוא איש שיש לטמך שלא ישליך לשוק כדסובר הרא"ש אף להרמב"ם.

אבל אם מע"כ רצה לשכור מקום משומר ולהעביר לשם הקופסאות שלו דאי רשאי למכור קופסאות כפי הסך הצריך לשכירות המקום וכפי שצריך לשכר העברה ממקום למקום שישכור, ולא יוכל לטעון

דאי הצדק עם הדרי'ג שצריך לשלם כפי מה שנותנים בא"י, ואין צורך לתא דכתב הרמ"א ברי"ס שלי"א דאולינן בתר המקום ששכר שם הפועלים, דהרי כולם בין השוכר בין הפועל נמצאים במקום אחד ודמי ממש לאחד שבא למקום וול הוצרך לתפור בגד שודאי משלם רק כפי שכר פועלה שבמקום ההוא דכתב הדרי'ג בתחלת דבריו.

ובעובדא דשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' ס"ג) שהביא כת"ה שבמקום החתן שכר שדכנות הוא כוול ובמקום הכלה הוא ביוקר והשדכן דר ג"כ במקום הוול, ועשה פועלה בשני המקומות כיון דהיו נמצאים בשני המקומות היינו דמה שהיה צריך לדבר עם הכלה והוריה היתה עבודתו במקום היוקר ומה שהיה צריך לדבר עם החתן והוריו היתה עבודתו במקום הוול, היה נראה לעי' דצד הכלה צריך לשלם בעד התצי שעליה במקום הוול שהרי העבודה והפועלה עבודה שהיה לו בדבורו עם החתן והוריו היה במקום הוול וצד החתן צריך לשלם בעד התצי שעליו במקום היוקר והעבודה והפועלה עבודה שהיה לו בדבור עם הכלה והוריה היה במקום היוקר ולא יחיד ותצאין שרין באופן זה, ואין חלוק באיזה מקום דר השדכן אלא תלוי באיזה מקום עשה הפועלה וכיון שבשני מקומות עשה הרי יש לשלם לו בכל מקום מה שעשה שם, וכיון שמה שהיה צריך לעבוד עבור החתן הוא לדבר עם הכלה ומה שהיה צריך לעבוד עבור הוול הוא לדבר עם החתן צריכין לשלם כל צד התצי לפי המקום שעבד עבורו. ולא מובן לי הטעם שסובר הפמ"א שכל השדכנות הוא במקום הוול (והספור אין בידי לעיין בו), דאף שהשדכן הוא ממקום הוול מ"מ מה שעשה במקום היוקר יש לשלם לו כבמקום היוקר שעשה שם (וכשאבא בעה"י לביתו אראה בלי'ג לעיין בדבריו).

ולענין עשה פועלות בכתב למקום היוקר שהפמ"א מסיק דכיון שהשדכן הוא במקום הוול צריך לשלם לו במקום הוול ולתדרי'ג היה נראה דכיון שהכתיבה כדבור דמי שלכן הוא כבא לשם בעצמו, לעי' נראה כזה שהפמ"א דאף דבור גמור כח"ג שהיה מדבר במקום הוול והיה נשמע במקום היוקר כגון בסעלעפאן נמי יש לשלם לו רק במקום הוול ששם עשה את פועלותו באמירתו וכתיבה שהגיע לשם, ובאגרת דכתב יתרו (מכילתא ריש יתרו) אני בא אליך את פירושו שבקבלת המכתב הוא כבא אלא שפירושו שהוא הודעה שיבא ונקרא גם בכתב בלשון ויאמר, שלכן לא שייך לתחשב כאילו בא בעצמו שם לעבוד עבור השדך. ועי' שליח שבא לשם לעשות חשידוך צדק הדרי'ג שהוא במקום היוקר אבל לא בכתב.

ואגב אוזכר תירושלמי שהביא תב"י בסימן שלי"א סעי' ה' בפרק הפועלים ח"א שאיתא שם בני טבריא

לא משכימין ולא מעריבין בני בית מעון משכימין ומעריבין בני טבריא שעלו לשכור מבני בית מעון נשכרים מבני בית מעון ובני בית מעון שעלו לשכור מטבריא נשכרים מבני טבריא אבל אדם שהלך מטבריא לשכור פועלים מבית מעון יכול הוא מימר כן סלקת במחשבתך דלא הויגן מסכת מיגר פועלים מטבריא אלא בגין דשמעית עלייך שאתם משכימים ומעריבין בגין סלקית להבא, שלכאורה הוא כפל דברים שמחלה אמר בני טבריא שעלו לשכור מבני בית מעון נשכרים מבני בית מעון, ואח"כ אמר אבל אדם שהלך מטבריא לשכור פועלים מבית מעון יכול מימר בגין שאתם משכימים ומעריבים סלקית להבא שא"כ הוא נמי דין הראשון שנשכרים מבני בית מעון, ולכן ניכר שהוא טעות סופר וצריך להיות כלשון תירושלמי בספרינו וכפירוש הפ"מ בני טבריא שעלו לשכור בבית מעון נשכרין בבית מעון, היינו שפועלים מטבריא שעלו לשכור עצמן נשכרין לחשכים ולהעריב כמנהג בית מעון, בני בית מעון שירדו לשכור בטבריא נשכרין כטבריא, היינו שפועלים מבית מעון ירדו לשכור עצמן בטבריא נשכרין כטבריא שהוא שלא לחשכים ולהעריב, אבל אדם שעולה מטבריא לשכור פועלים מבית מעון, היינו שאם אחד מטבריא שדוצרך לפועלים הולך לבית מעון לשכור שם פועלים ולהביאן לטבריא לעשות פועלותיהם ספק, ופשיט יכילו מיגר בגין דשמעית עליכון דאתון משכימין ומעריבין בגין כן סלקית הכא שלכן אף ששכרן לעשות בטבריא צריכין לחשכים ולהעריב בבית מעון, עיי"ש בפ"מ והוא לכאורה פירוש נכון. אבל לא תוזכר באם אדם שעלה מבית מעון לטבריא לשכור פועלים איך דינו דבזה לא שייך הטעם דעשיט לבא אחד מטבריא לבית מעון שדינו בבית מעון, ודחוק לומר דהוא כנפשט ממילא דינו כטבריא מאחר דליכא הטעם, דהא כשבעי לל לא ידע מהפשיטותא חז"ל לשאול גם על אחד שבא מבית מעון לטבריא איך דינו. תראה דכיון דשכר בטבריא פשיטא דינו כטבריא, אף שליכא שום טעם לאחד מבית מעון שמשכימין ומעריבין לשכור פועלים בטבריא שאין משכימין ומעריבין, דמה לנו אם יש לו טעם או לא תא עכ"פ בסתמא ידע שפועלים דטבריא אין משכימין ומעריבין ואדעתא דהכי אגרו, ולכן אפשר יש לגרוס גם בב"י כן בבית חתן חפם.

אבל הב"י ציין לעיין בתשובת הריב"ש שכתב בסוף סימן שלי"ב, ושם ג"כ הוא כגירסת תב"י שלענין אבל רק חסידא דהוא בני בית מעון שבאו לשכור מטבריא נשכרין מבני טבריא אבל אדם מטבריא שחלך לשכור פועלין מבית מעון יכול מיגר בגין דשמעית עליכון דאתון משכימין ומעריבין בגין כן סלקית חכא, וגירסא זו ג"כ נפוצה דלא נקט כלל חז"ן כשבאו

תננות יבגליין כגורס כגירסא סלמנינו וכמפורש בב"י.

ולמה שכתבתי נמצא להירושלמי שאם נודמן הבטבריא לא היו או פועלין שאין להשוכר טעם שלא היה צריך להתנות והפועל הא יש לו טעם יהיה כבני טבריא אך יכ להסתפק בלא ידע הפועל מזה.

והנני ידדו בלוי"ג,

משה פיינשטיין

סימן נח

בענין הנהלת ישיבה שחייבה את המורים לבא לסעודה שעושים לאסוף כספים, ולשלם עבור סעודתם

כ"ד תמוז תשל"ג

מע"כ ידידי הנכבד מוה"ר אברהם פנחס שפירא שליט"א.

הנה מכתב כת"ר אשר נשלח זה כבר מיום א' מצורע אבל לא השבתי פשוט שלא פתחתיו עד היום שבא זמנו ולא ידעתי שענין נחוץ הוא ופלא על אשר כתבתי לא כתב שנית לזרזי בזה או לקרא ע"י הטעלעפאן כי הלא הדבר נוגע לעוד מורים ולכן ימחול לי כת"ר על זה אבל עם כל זה אני משיב כי כאלה זו נוגעת גם לשנה הבאה.

בצמצם דבר זה הוא ענין הנוגע לעד צד דהם הבע"ב אבל מאחר שאין בזה ענין טענות והמורים הם מקבלי שכר פחות לכן אני משיב ובכלל אני חושב שלדינא אין בזה שאלה ששני הצדדים יודעים בעצמם, כי ודאי לא שייך שיתנה דין שמדיני ממון ויכולו לכוף להמורים, שבשטר קבלתם למורים לא חוזר זה וגם בעל פה לא דברו בעת שנתקבלו למורים לשלם דמי סעודה עבור הדינער שע"י"ן להכנסה כשלא ירצו לאכול ולהינות מהסעודה. אבל אם חושבים שאיכא נחיצות שהמורים יבואו להדינער מפני הכבוד ושיראו הקהל את המורים רשאים לתבוע שיבואו לשם אבל לא לחייבם לשלם כשרוצים לבא ולהיות שם מפני הכבוד והצורך ולא לאכול שלא להרבות בוצעאות, ואז אלו סירצו כשבאו לשם גם לאכול יצטרפו לשלם.

אבל תא יק לדון לפ"י שיכולין לחייב את המורים לבא להדינער בשביל הכבוד והצורך שאפשר שאם לא יאכלו יצא שם רע שלא היתה הסעודה כשרה, ונמצא

הפועלין להסכים עצמן במקום האחר דזה פשיטא שנשכרין כמו המקום האחר שבאו לשם, ורק נקט הדין כשבאו הצריכים לפועלין לשכור פועלין במקום האחר שאם בני בית מעון שבאו לשכור מטבריא נשכרין כבני טבריא כיכול הפועל לומר ע"ד מנהג מקומי השכרתי עצמי ומה לנו מה שבבית מעון מעריבין ומשכימין וגרע עצמי במה שבא לטבריא כדכתבתי, וטעם זה תא ליכא כשהוא איפסא דאדם מטבריא בא לשכור מבית מעון שהפועלים דבית מעון תא רוצים יותר להסכים בלא השכנה והערבה כפועלין דאנשי טבריא ולכן היה מקום לומר דעל השוכר מטבריא להתנות והפועל יכול לומר ולא נתרציתי לילך לטבריא אלא מחמת הבטבריא אין בהכימין ומעריבין, ומסיק דיכול מימר ההוכר כי היו הרבה פועלין לטכור בטבריא אבל בגין כן בא לבית מעון משום שהם משכימים ומעריבים ולכן על הפועלים היה להתנות, דאף שאיכא טעם גם להפועל כיון דאיכא טעם גם להשוכר הדין עם השוכר כדאיתא בב"מ פ' האומצין דף ע"ו ע"א דאמר רבא האי מאן דאגרי אגורי לדולא ואתא מטרא פסידא דפועלים האיפסא כן ברמ"א סימן סל"ד סעי' א' מטעם דהמציא כדאיתא בסמ"ע סק"א. וא"כ אפשר שכן צריך לגרוס בב"י, אבל הוא דחוק לפחות כל דין הרישא שאיתא בב"י וגם שהריא מצי, ובג"י איתא גם הרישא משמע שצריך להגיה כדלעיל שהיא הנה קטנה ואף שבג"י איכא ג"כ במ"ם הנה בגליין בהנחות איתא בב"י, והפירוש הוא כב"מ כדלעיל, ומש"כ עיין בסוף סימן שליב בהשגחה הריב"ש הוא לציין שאיכא עוד גירסא. ולדינא לפ"י שבארתי ליכא מחלוקת בין הגירסאות אלא שהריב"ש ליכא חדוש בבאו בני טבריא לבית מעון ובני בית מעון לטבריא שנשכרין כפי המקום שבאו לסא וכדמסיק אבל הפועל והנולך להסכים עצמו במקום אחר ע"ד מנהג פועלי המקום שנשכר כם הוא ערשה (ואיכא ט"ס המציא בב"י בלשון הריב"ש שכתב אבל שולך אחר המקום שבא הפועל משם וצריך להיות אבל לא שולך כמפורס בריב"ש וכדמציא מעצם הענין), ולהגירסא של הב"י ובספרים שלנו צריך לפרש כדפי"מ דהוא בלשון שמצינו הרבה פעמים שנקט קודם הבע"א דבר אחד שהפשיטא וכדכתב כלומר תא פשיטא לן. ולא גרסינן הדין דבני בית מעון שעלו לטבריא לשכור פועלים משום דהפשיטא אף שהריב"ש גורס זה דהוא ג"כ כעין שהפשיטא קודם הנקט דין המחודש.

והנה הגירסא בג"י תא בני טבריא שעלו לשכור מבני בית מעון ובני בית מעון שעלו לשכור מטבריא נשכרים כבני טבריא, אולי סובר גירסא זו דכיון דלפועלים איכא טעם אף שגם להשוכר איכא טעם טעם הפועל עדיף, ואולי פליג הירושלמי גם בזה דאמר רבא דאומצין, אבל יותר נראה שצריך לגרוס כגירסא